

utrique sunt incontinentes. Ceterum autem si unus è duobus considerans præmium castitatis, voluerit continere, incontinentiam assentire non debet: sed ita agere, ut videndo continentiam illius provocetur incontinentes: quia luxuria ad continentiam transire debet, non ad luxuriam continentia declinare: quamvis plurimæ mulieres castitati contradicant. Ita illum qui voluerit continere, agere debere: ut incontinentiam assentiat in idipsum: ne dum ille continet, illa peccet. Anima quæ peccaverit, ipsa morietur. Nec enim servituti subiectus est frater, aut foror in ejusmodi. Neque enim vocavit nos Deus in immunditia, sed in sanctificatione. Aliter: Quia voluit viro esse subiectam, solum sibi abstulit libertatem.

Nolite fraudare invicem: nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipsum. Negare videtur incontinentes orationi posse vacare: quæ in eo utique minor est communione: quæ catechumeni & penitentes orant, qui communicare non possunt. Non solum hoc in novo, sed etiam in veteri testamento sanctificantur à muliere, ut descendenti Domino in montem, assisteret mearentur. Hic probatur quid possit perpetua continentia, si tantum valuit tridua. Unde & in Regnorum libro panem sacerdotalem non nisi continentem accipiunt. Quam ob causam necessitas legem solvere venialiter potuit suffragio charitatis. Unde & Petrus hortatur, nostras orationes minime impediri debere.

Ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram. Notandum quod ad duos respiciens incontinentes, uni non præjudicet continenti. Item ne uno se retrahente, alius fornicetur.

Hoc autem dico secundum indulgentiam, & non secundum imperium. Volo autem omnes vos esse sicut meipsum. Hoc ut parvulis indulgeo, non præcipio ut perfectis: nam omnes homines cupio mihi similes inveniri. Novi enim quantam castitas mercede penitet. Nunquam hoc voluisset Apostolus, si fieri omnino non posset.

Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem scio, alius vero scio. Hoc est, propriæ voluntatis accepit donativum.

Dico autem non nuptis & viduis. Incipit aliam causam de innuptis.

Bonum est illis, si sic permanserint sicut & ego. Magno pre appetendum est, quod à tanto doctore laudatur.

Quod si non continent, nubant. Notandum quod incontinentibus nuptiæ concedantur.

Melius est enim nubere, quam uri. Malo fornicationis melius est, quod igne punitur: sicut Judas in Genesi de sua nuru pronunciat.

His autem qui matrimonio juncti sunt. Item de conjugis minime causa aliqua dimittendis.

Præcipio, non ego, sed Dominus: uxorem à viro non discedere. Prohibet dimitti quæcumque ex causa, ne alii conjugantur secundum consuetudinem Judæorum, quam Dominus interdixit, dicens: Quicumque dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, & aliam duxerit, mæchatur. Aliter: Præcipio, non ego, sed Dominus: uxorem à viro non discedere. Non quia in se non habebat Christum loquentem, hæc dicit: sed ut ostendat, quia ipse Dominus per semetipsum de hoc in Evangelio dixit.

Quod si discesserit, manere innuptam: aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Si ob aliquam causam discesserit, alii non nubat: aut suo viro si voluerit, reconcilietur: quia hoc quam alteri nubere melius esse manifestum est.

Nam ceteris dico ego non Dominus. Consilium do, quod mihi utile esse videtur.

Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si quamulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Si quis solus crediderit è duobus: non quod permiserit fidelem infideli conjugi. Non enim dixit, si quis ducit: sed, si quis habet infidelem.

Sanctificatus est enim vir infidelis, per mulierem fidelem: & sanctificata est mulier infidelis, per virum fidelem. Exemplum refert: quia sæpe contigerit, ut lucriferet vir per mulierem. Unde & beatus Petrus ait: Ut si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifant: id est, cum viderint eas in melius commutatas, cognoscant omnes

Dei legem ita consuetudine inveterata potuisse mutari. Item ideo vir & uxor, invicem sanctificantur: quia ex traditione Dei, sancta sunt nuptiæ.

Alioquin filii vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Si non ita esset ut dico, filii vestri adhuc infideles permanerent: sæpe enim coningeret, ut filii illos parentes qui crediderant, sequerentur, sub qua spe credi voluit, alterum salvari posse, tam liberorum exemplo, quam conjugis.

Quod si infidelis discedit, discedat. Maritus enim vel uxor non sunt Domino præferendi.

Non enim servituti subiectus est frater vel foror in ejusmodi. Non enim ita ligatus est in ejusmodi causa, quasi verè illi servire necesse sit, & propter alterum interire.

In pace autem vocavit vos Deus. Ceterum non ad dissidium sumus vocati: ultrò ergo discedere non debemus.

Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? In dubium quidem posuit: sed semper ambigua in melius evenire credenda sunt. Simul querendum, quomodo superius sanctificatus dicatur, de cujus hic salute dubitatur: nisi secundum hunc quem exposuimus intellectum.

Aut unde scis vir, si mulierem salvam facies? Si per te credit, & salva sit.

Nisi unicuique sicut divisit Dominus. Unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet: & sicut in omnibus Ecclesiis doceo. Vel cum infideli conjugæ, vel etiam cum infideli: sive in præputio, sive circumcilius, servus aut liber.

Circumcilius aliquis vocatus est, non adducat præputium. In præputio autem aliquis vocatus est non circumciliatur.

Non putet se superflue circumcilius: nec de hoc peniteat: fuit enim suo tempore necessarium. Sive hoc modo: non adducat præputium, quo sine legis ceremoniis vivat: quia tunc quibusdam Apostoli permittebant opera legalia custodire, ne subito à lege retracti, scandalum paterentur. Item alia expositio: Evidens est hoc loco, non hic de circumcissione carnis aut præputio Apostolum loqui: neque enim fieri potest, circumcilius aliquem posse præputium adducere: sed ad eos sermo est, qui sunt in conjugio constituti: hoc enim dicit: Si quis ad fidem Dei accesserit, uxorem non habens: postmodum gentilem conjugem non debet accipere. Si autem in tali copula constitutus, ad fidem fuerit vocatus, non debere eum conjugale vinculum solvere.

Circumcilio nihil est, & præputium nihil est: sed observatio mandatorum Dei. Hoc tempore nec prodesse poterit, nec obesse.

Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus est, non sit tibi cura. Christianæ religioni conditio non potest obesse servilis: ne dicas ergo quomodo Deo possum placere, qui servus sum? Deus enim non conditionem aspiciet, sed voluntatem querit & mentem.

Sed & si potes fieri liber, magis utere. Usque adeo non prodest libertas, nec servitus nocet. Item similiter ad eos qui matrimonio juncti sunt, Apostolus loquitur, dicens: Sed & si potes liber fieri, magis utere: si tamen tibi Deo pudice volenti servire, non fuerit molesta: quando forte tuo confortio, etiam ipsa ad Deum possit converti.

Qui enim in Domino vocatus est servus, liberus est Domini. Similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. Qui hominis servus est, liber est Deo: & qui hominibus liber est, servus est Christi. Ambo ergo unum sunt. Non est enim personarum acceptio apud Deum.

Prelio empti estis: nolite fieri servi hominum. Unusquisque ergo in quo vocatus est frater, in hoc permaneat apud Deum. Prelio empti estis: hoc est, Christi sanguine comparati: nihil ergo propter homines faciatis: sicut alibi ait: Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes: sed quasi servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo: & cetera.

De virginibus autem. Et de hoc consuluerant, ubi esset præcepta virginitas.

Præceptum Domini non habeo. Quod sub præcepto est, si non impleatur, punit: Impletum morte tantum caret: quia nihil ex se dat: sed quod debet, exolvit.

Consilium autem do. Consilium est autem Salvatoris dicentis: Sunt qui se castraverunt propter regnum cælorum.

Tanquam misericordiam consequutus à Domino. Sui exempli docet: non nisi in Domino gloriantium.

Ut sim fidelis. Domini mei semper servitio occupatus.

Existimo ergo hoc bonum esse. Hic, existimo non pro dubio posuit, sed pro certo: sicut & illud: Puto enim quod & ego spiritum Dei habeo.

Propter instantem necessitatem. Id est, præsentis vitæ sollicitudinem, quæ multum potest obesse justitiæ: & qua præcipue juncti matrimonii implicantur.

Quoniam bonum est homini sic esse. Duplex bonum est: & solitudinibus mundi carere, & virginitatis præmium expectare.

Alligatus es uxori, noli querere solutionem. Solutus es ab uxore, noli querere uxorem. Ita vult solutos non ligari: quomodo nec solvi dissidio ligatos admittit.

Si autem acceperis uxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccavit. Quia liberæ voluntatis es, si non vis esse major, esto vel minor. Nuptiæ enim peccatum non sunt: sed per sollicitudinem mundi qui nubant, legem servare vix possunt. Aliter: Illos dicit non peccare si nubant, qui nondum Deo voverint castitatem. Ceterum qui vel in corde suo promisit: si aliud fecerit, habet damnationem: quia primam fidem irritam fecit. Quod enim erat licitum, per votum sibi fecit illicitum: sicut Anania & Sapphira, quibus de pretio possessionis suæ retinere nihil licuit: Ob quam causam & subita morte prostrati sunt.

Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Maledicto se Evæ subiectis, sive solitudinem secularis tribulationis & tristitiae patientur.

Ego autem vobis parco. Vobis virginibus, ut minori labore majorem possitis implere justitiam.

Hoc itaque dico, fratres. Hic omni intentione etiam habentes uxores ad continentiam cohortatur: ut multo magis suadeat non nubere non habentes.

Tempus breve est: reliquum est ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint. Tempus vitæ nostræ modicum at ferat: ut doceat voluptatem, quæ cito finitur, non magnopere appetendam: sed magis concupiscendum esse æternum præmium castitatis.

Et qui stent, tanquam non stent: & qui gaudent, tanquam non gaudent: & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Quia & istud in brevi transibit: tempus enim omnis rei sub sole, tempus plangendi, & cetera.

Præterit enim figura hujus mundi. Hoc sæculum quasi umbra pertransit. Nolite ergo de eo multum esse solliciti, ne hujus possessione perdati æternam. Et figuram querentes, incipiat amittere veritatem. Hic enim mundus, imago futuri est. Si ergo talis est imago, ipsa veritas qualis est: Unde si hoc tam impense diligitis, quanto magis illud impensius amare debetis? Nam sæculum hoc nos dimissuros, quotidiana morientium exempla testantur. An forte nos solos credimus immortales, quasi nos simus ex hominibus generati? Unde sapiens semper aliorum casibus emendatur: dicente scriptura: Cor sapientis in domo luctus. Hic enim finis omni homini: & cui vult, dabit bonum in corde suo.

Volo autem vos sine sollicitudine esse. Debemus & nos velle, quod Apostolus velle se dicit: ne incontinentes, contra ejus videamur facere voluntatem.

Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi. Multum nobis expedit sollicitudine carere mundana, ne forte spinæ suffocent semen, & dicere incipiamus: Villam comparavi, boves emi, uxorem duxi, ad cenam venire non possum.

Quomodo placeat uxori. Quale est uxori magis velle placere, quam Deo?

Et divisus est. Quod divisum est, unum non potest esse: quia unitas divisionem omnino non accipit.

Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt: ut sit sancta corpore & spiritu. Corpore ab usu conjugali: spiritu, à rerum mundanarum sollicitudine: dum tota divino servitio mancipatur.

Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Nuptam viro placere asserit, cogitando quæ mundi sunt: innuptam vero Deo, quod illi nulla cura sit sæculi. Quæ ergo virum non habet, & tamen quæ mundi sunt, cogitat: cui placere desiderat? Nonne incipiet illi nupta præponi: quæ cogitando mundana, complacet vel marito: cum hæc nec merito (quem non habet) possit placere, nec Deo.

Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est: & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum observandi. Necessitatem illis videtur imponere: Dicit se quid illis expediat commonere eos. Simul attende, quia si hoc illis utile erat quod Apostolus, suadebat: illud minus utile erat, quod illi volebant.

Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta. Turpis videri poterit, si cupientem virginem suam nubere non permittat: & illa fuerit fornicata. Item hoc loco non parentes dicit virginum filiarum: neque enim potestatis illorum potest esse propositum alienæ continentia: sed unumquemque habere propriæ carnis arbitrium, eam incorruptam servare.

Et ita oportet fieri: quod vult, faciat: non peccat, si nubat. Si ita necesse fuerit propter filia voluntatem: nam parentes quidem usque ad legitimam ætatem custodire debent & docere quod melius est: si autem illa noluerit, fiat quod necesse est.

Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem: potestatem autem habens sua voluntatis: & hoc judicavit in corde suo, servare virginem suam, benefacit. Ille firmus statuit, cujus puella consensus, patris firmaverit voluntatem. Et non illum compellit filia necessitas facere quod volebat, sicut illum de quo supra locutus est.

Igitur & qui matrimonio jungit virginem suam, benefacit: & qui non jungit, melius facit. Ita concludit virginum causam, ut eas faciat in omnibus meliores. Unde prudentibus semper meliora & perfectiora sectanda sunt: quia nec in secularibus & caducis norunt mediocribus esse contenti.

Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Hic incipit de bigamis & viduis.

Quod si dormierit vir ejus, liberata est à lege. Cui autem vult, nubat: tantum in Domino. Secundum legem libera facta est à vinculo conjugali. Quod si nec tunc continere voluerit, conceduntur illi etiam secundæ nuptiæ, tantum ut infidelium ritu non nubat.

Beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium. Beata habens maritum, si custodiat castitatem. Beatior vidua, quia minore labore majorem inveniet castitatem. Beatissima virgo, quæ sine labore ad summum præmium profic pervenire.

Puto autem quod & ego spiritum Dei habeam. Ne meum consilium tanquam humanum contemnatis.

Caput VIII.

DE his autem quæ idolis sacrificantur. Incipit de idolothytis, de quibus etiam dixerat. Quia quidam in templis edebant, idolum nihil esse dicentes: & creatura Dei se debere uti: & errabant verisimilis ratione decepti: hoc increpandum Apostolus dicit ad eos qui habent scientiam dijudicandi, nihil esse quod idolis immolatur. Hoc ergo ait:

Scimus, quia omnes scientiam habemus. Id est, non omnibus est notitia. Et nos omnes novimus sicut vos: sed sunt alii qui qui ignorant.

Scientia inflat. Illa scientia, quæ ex sensu proprio & humano descendit, eos qui præter eam divinam non habuerint, inflat: & quæ conjecturis magis nititur, quam exemplis. Ceterum si divina inflat, ut quidam putant, quare illos amplius vult docendo inflare? Et in principio ipsius Epistolæ, gratias se dicit Deo agere: quod omni scientia sint repleti. Suum quoque alibi proponit exemplum, dicens: Et si imperitus sermone, sed non scientia. Sæpe etiam arguit ignorantes: Et ignorantiam tenebris comparavit. Galatas æque stulticie notat, necnon Ephesus lumen sapientiæ suppliciter deprecatur.

Charitas verò ædificat. Quia non querit quæ sua sunt, sed quæ ædificant fratres.

Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum scire. Si quis sibi videtur sapiens, stultus est: qui enim verè sapiens est, insipientiorem se omnibus arbitrat. Unde Salomon ait: Vidi virum qui sibi sapiens esse videbatur, & spem habuit insipiens magis quam ille.

Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. Ille diligit Deum, qui edificat fratres, sicut dicitur Petro: Si amas me, pascere oves meas.

De eis autem que idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo: & quod nullus est Deus, nisi unus. Repetit quid superius dixerat se scire: & quid sit, evidenti-
us ostendit.

Nam est sunt qui dicantur dii, sive in celo, sive in terra: siquidem sunt dii multi & domini multi. In celo, angeli: & sancti in terra: de quibus dicitur: Ego dixi dii estis: & Domini sunt sancti eorum, quos judicabunt, de quibus dicitur: Judicabunt nationes, & dominabuntur populis.

Nobis tamen unus est Deus Pater. Cujus virtute ex nihilo omnia sunt creata. Item hunc locum heretici ita accipiunt, personam patris filique separantes, ut dicant unum Deum & patrem, ex quo omnia: & dicunt Domino, id est Christo, esse majorem: per quem omnia. Hæc autem & filio sicut patri esse communia, idem Apostolus ad Romanos docet, dicens: Quis enim cognovit sensum Domini? id est Christi, non Dei Patris: sicut ille dicit, & infert dicens: Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Item, per quem, etiam Deo Patri ascribit idem Apostolus in hac eadem Epistola, dicens: Fidelis Deus, per quem vocati estis in communionem Filii ejus Jesu Christi Domini nostri.

Ex quo omnia, & nos in illo, & unus Dominus Jesus Christus. Calumniam ex hoc loco commovent Ariani, quod cum unus tantum Deus dicitur pater, filius à deitate se-
junctus sit. Quibus respondendum: si ideo non est filius Deus, quia unus est Deus Pater: Ergo & pater non erit Dominus, quia unus est Dominus Christus. Si autem pater non excluditur à dominatione: nec filius à deitate: sed utrumque utrique commune est.

Per quem omnia, & nos per ipsum. Per filium omnia facta sunt, sed & nos per ipsum sumus salvati.

Sed non in omnibus est scientia. Non omnes sciunt, quia per contemptum idolorum & non magis venerationis gratia manducatis.

Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsorum cum sit infirma, pollutitur. Quidam ignari sic habent: adhuc in conscientia sua quomodo antequam crederent, manducabant.

Etsi autem nos non commendat Deo. Sicut dicit Aggæus Propheta: Et si manducatis & bibistis, nonne vobis manducatis & bibistis.

Neque enim si manducaverimus, abundabimus: neque si non manducaverimus, deficiemus. Cui enim dubium est, nullum neque manducando abundare, neque non manducando egere: cum è contrario illis magis formidando inopia sit, qui gulam retinere non norunt. Sed quia magnitudini fidei suæ quæ idolis immolata sunt vesci, ascribebant: ideo Apostolus neque in illis edendis fidei abundantiam, neque in non edendis inopiam esse testatur.

Videte autem ne forè hæc licentia vestra. Videte ne quod vobis sufficere minus creditis, aliis obest. Potest & illis dici qui destruant exemplo, quod edificant verbo.

Offensivum fiat infirmis. Ne per vos offendant & cadant.

Si enim quis viderit eum qui habet scientiam, in idolo recubentem: nonne conscientia ejus cum sit infirma, edificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in sua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christo peccatis. Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis, expedit ei ut mola asinaria suspendatur collo ejus, & mittatur in profundum maris. Quanto gravior pena illos expectat, ut ad comparationem illius, hoc quod gravissimum est, leve putetur. Et notandum quod in Christo peccare dixerit, qui in membro peccaverit Christi.

Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. Non solum esca, sed omnia quæ scandalizare poterunt fratrem.

Caput IX.

NON sum liber, non sum Apostolus. Sicut alii: Nunquid non sum, suam illis replicat formam: quod

etiam licita contempserit, ne alii ejus infirmarentur exemplo.

Nome Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum. Ad quos non sum directus à Domino: id est, ad Judæos.

Nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. Indici-
um apostolatus mei est, quod per me Domino credidistis, signis & virtutibus provocati.

Mea defenso apud eos. Inde Apostolus esse defensor.

Qui me interrogant, hæc est. In Græco habet, judicant.

Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Habemus potestatem concessam à Domino de sumptu vestro vivendi, sine nostro labore.

Nunquid non habemus potestatem sororem mulierculam circumducendi. Non dixit, mulieres ducendi, ne de uxoris dicere putaretur: sed circumducendi, inquit, per provincias, quæ necessaria de suis facultatibus ministrarent.

Sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? Aut solus ego & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Non illos condemnat, sed suum dat exemplum. Illi enim fidelioribus prædicabant: & apud Judæos antiqua hæc erat consuetudo, ut necessaria doctoribus à discipulis præberentur: quod gentes adhuc rudes poterat scandalizare.

Quis militat. Aliis etiam exemplis probat sibi debitum hoc fuisse.

Suis stipendiis unquam? Suis, & non publicis, vel eorum pro quibus militat.

Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Per comparationem vineæ & gregis, populum vult intelligi, sicut ibi: Vineam de Egypto transfulisti. Et iterum: Dabo vobis pastores secundum cor meum, & pascant vos cum disciplina.

Nunquid secundum hominem hæc dico? Id est, nunquid proprio tantum sensu loquor?

An & lex hæc non dicit: Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hæc dicit? Nam propter nos utique scripta sunt. Quomodo ergo ei de pecoribus cura est? Et ad Jonam de Ninive dicitur: in qua sunt homines, & pecora multa? Sed de ipsis propter hominem, cui creata sunt, cura est: nam deficiente homine, & ista deficiunt: non tamen propriè Dei curam merentur.

Quoniam debet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. Debet fructum sui laboris percipere, & qui triturat, debet de ipsa area manducare.

Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si non carnalia vestra metamus? Si vobis spiritualia & divina seminavimus, nunquid gravabimus vos, si à vobis quæ carni opus sunt, velimus accipere?

Si alii potestatis vestra participes sunt, quare non potius nos? Si illi à vobis acceperunt, quibus minimè debebat, pseudoapostoli scilicet, quos nihil vobis certum est contulisse: quanto magis nos accipere poterimus, si vobis utile esse sentimus?

Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offensivum demus Evangelio Christi. Hoc est, famem & sitim, nuditatem libentissimè toleramus: ne per nos ad-
versarii occasione accepta devorantibus offendatis. Aut ne cui prædicatio nostra in aliquo reprehensibilis videatur, avaritiæ suspitione maculata.

Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, que de sacrario sunt, edunt? Et qui altari deseruiunt, cum altario participant? Apud Judæos secundum consuetudinem veteris testamenti, etiam hoc exemplum, eadem repetendo, confirmat.

Ita & Dominus ordinavit his qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Dicens: Dignus est operarius mercede sua.

Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me. Non hæc idcirco scribo, ut vel modo fiat quod ante factum non sit: sed vobis exempla præbeo tam proprii, quam alieni discriminis: saltem ab illicitis abstinere, cum videatis me aliorum causa salutis, debita non minus quam licita contempsisse.

Bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. Etiam si fame morerer, propositum meum de quo ante Deum glorior, nunquam potest immutari.

Nam

Caput X.

Nam & si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Cum omnia feceritis præcepta, debita vos dicite perfolvisse. Non enim aliquid amplius fecistis, unde gloriari possitis. Va enim mihi est, si non evangelizavero. Damnationem habeo.

Si enim volens hoc ago? mercedem habeo: si autem involuntarius, dispensatio mihi credita est. Tunc magis videbitur voluntarium, si amore ejus licita contemnuntur.

Quæ est ergo merces mea? ut Evangelium prædicans sine sumptu ponam Evangelium ut non abutar potestate mea in Evangelio. Quali interroget unde majorem possit habere mercedem: & ipse respondet, si gratis annunciem, nec acceptam exerceam potestatem.

Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem. Cum possem uti libertate mea, & de cæteris non curare: omnibus tamen compassus sum, ut eos facerem salvos.

Et factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer. Quando se purificavit in templo, quod tempore gratiæ sciebat esse superfluum.

His qui sub lege sunt, quasi sub lege essem. Ostendit quomodo fuerit cum ipsis & ipse Judæus. Potest & ita intelligi, quod Samaritanos dixerit esse sub lege: qui legem tantum Mosis videntur accipere.

Cum ipse non essem sub lege: ut eos qui sub lege erant lucrificerem. Non est sub lege literæ, quæ peccatoribus data esse perscribitur.

His qui sine lege erant, tanquam sine lege essem. Sine lege literæ: & à gentibus in primis solam fidem querebat, quasi non haberet præcepta legis Christi, quæ illos observare doceret, sive in eo quo illos ad fidei credulitatem non tam legalibus doctrinis, quam rationabilibus argumentis provocabat. Sicut Athenis fecisse perhibetur, philolophos & paganos per philosophiam, & aratum titulum exhortando, dum dicit: Circuivi aras vestras, & ut quidam vestrum dixerunt.

Cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi: ut lucrificerem eos qui sine lege erant. Contra Arianos & Photinianos, quod Deus sit Christus. Etiam hoc notandum quod novum testamentum lex appellatur.

Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem. Propter infirmos olera manducavi, cum securus possem carnibus vesci promiscuis.

Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Non aliquid mihi, nec quærens quod mihi utile est, sed quod multis. Item aliter, in his quæ superius memoravimus: non ut quidam malè existimant illum etiam illicitis consensisse.

Omnis autem facio propter Evangelium, ut particeps ejus efficiar. Ut in eo partem merear habere cum sanctis.

Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis. Hic stadii cursum, justitiæ vel fidei comparavit: quia quomodo illic cum omnes intra stadium currunt: non nisi qui bene ecurrerit, dignus præmio judicatur: ita & hic quamvis intra fidei metas, cuncti credentes contineantur, soli tamen qui justè vixerint, præmium cælestè percipient. Item hoc loco inter eos qui in stadio currunt, unum accipientem palmam: significat omnem rectè fidem tenentem, & præcepta servantem.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere. Ab omnibus eis, quæ cursum eorum impedire consueverunt.

Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi ærem verberans. Sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Non in vanum curro vel singo certamen; sed castigo corpus meum, & servituti subijcio per abstinentiam & afflictionem atque labores, sicut alibi ait: In jejuniis multis, in vigiliis, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus, in carceribus, &c. Sicut ad Hebræos, Prophetas, & alios sanctos passos multa talia memoravit.

Ne forè cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Non faciendo quæ dico.

Tom. V.

NOLO enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt. Ne quis confidens in eo solum, quod baptizatus est: aut in esca spirituali, vel potu, putet sibi Deum parcere, si peccaverit: tale patrum proponit exemplum: quo ostendat tunc ista merito profutura, si præcepta servantur.

Et omnes in Moyse baptizati sunt. In Moyse, qui Christi typum gerebat. Item hæc in illo tempore quasi in umbra & typo fiebant: non in veritate, postea verò præsentia Christi complebantur.

In nube, & in mari. Quia & nubes proprium humorem portat.

Et omnes eandem spirituales escam manducaverunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt. Manna, figura corporis Christi fuit.

Bibebant autem de spiritali confluence eos petra. Ostendit Apostolus: quoniam populus Israel quamdiu in deserto fuit, per omne iter eorum sequebatur eos petra. Unde populo cum omni substantia sua fluente succurrunt: donec pervenientes in terram Moab, puteum effoderunt aquarum, terra re-
promissionis in proximo constituta.

Petra autem erat Christus. Quia Christus erat postmodum secutus: cujus figuram tunc petra gerebat. Idcirco pulchrè dixit, confluence eos petra.

Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Nam proftrati sunt in deserto. Ita ergo & vobis erit, si eos volueritis peccando imitari.

Hæc autem in figura facta sunt nostri ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. Ipsi verè facta sunt, quæ in figura erant nostra, ut timeamus talia agere, ne talia incurramus. Omnia enim quæ in populo Israel illo tempore facta sunt in figura, nunc in nobis in veritate celebrantur. Sicut enim illi per Moysen ex Egypto liberati sunt, sic nos per quemlibet sacerdotem vel doctorem de sæculo liberamur. Deinde Christiani facti, ducimur per desertum: ut per exercitium contemptus mundi & abstinentiæ, in obli-
vionem nobis eant Egypti voluptates: ita ut nesciamus ad sæculum repedare. Cum verò baptismi mare transimus, tunc nobis diabolus cum suo exercitu tanquam Pharaon demergitur. Deinde manna cibamur, & potum accipimus de Christi latere emanantem. Claritas quoque scientiæ tanquam columna ignis, in nocte sæculi demonstratur: & in tribulationis ætu, divinæ consolationis nube protegemur. Post quæ omnia si peccaverimus, ista nobis sola suffragari non poterunt: sicut & ad Hebræos dicitur: Irritam quis faciens legem Moysi, duobus aut tribus testibus, sine ulla miseratione punitur: Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit? & cætera.

Neque idololatra efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. In idolo recubentium usque adeo negotium aggravavit, ut illos idololatas fuisse definat.

Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. Notandum quod non solum idololatræ perire dicuntur.

Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum. Et hic Christus Deus ostenditur: quia Deum dixisse legimus, Tentaverunt me decies.

Tentaverunt, & à serpentibus perierunt. Dicentes, nunquid potest Deus parate mensam in deserto?

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt: & perierunt ab exterminatore. In tribulationibus propter Christum.

Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram. Omnia quæ illis contigerunt, secundum facta sua quidem receperunt: sed tamen ideo scripta sunt, ne nos putemus impunè peccare. Si enim adhuc parvulis & rudibus non pepercit, quanto magis nobis, qui legem perfectionis accepimus, non parceret, si talia fecerimus?

In quos fines seculorum devenerunt. In quos tota temporum perfectio decurrit.

Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Videat ne per hoc ipsum cadat: quod se stare firmiter gloriatur: sive, videat ne fallatur.

R r r